

OECDs **RETNINGSLINJER**
FOR FLERNASJONALE SELSKAPER

NORGES KONTAKTPUNKT
FOR ANSVARLIG NÆRINGS LIV

Menneskerettigheter og arbeidstakerrettigheter

Hva er de og hvor kommer de fra?

Kristel Tonstad, fagdirektør

Oslo, 25. januar 2023

Hva jeg skal snakke om

Menneskerettigheter og arbeidstakerrettigheter

Internasjonale prinsipper og retningslinjer for næringslivet

Regelverk –
åpenhetsloven, EU-
direktiver

Hvorfor bør næringslivet bry seg om menneskerettigheter?

- Myndighetenes forventninger og krav – bærekraft
- Krav fra forbrukere
- Investorer stiller krav – «ESG»
- Bli attraktiv arbeidsgiver
- Bidra til bedre rammebetingelser i land med svakt styresett
- Internasjonale **retningslinjer og prinsipper**
- Oppfylle **rettskrav** – åpenhetsloven – regelverk i EU

Hva er menneskerettigheter og arbeidstakerrettigheter?

FNs menneskerettighetskonvensjoner

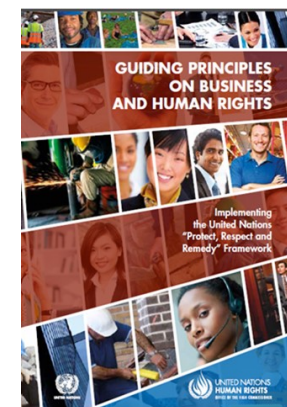
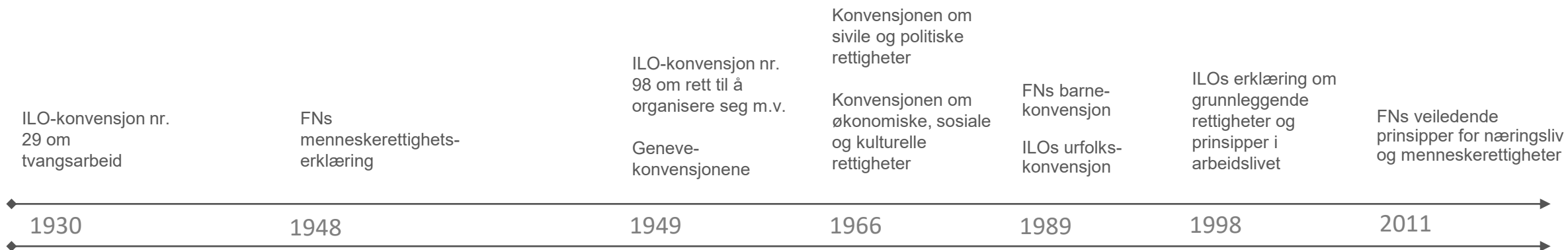
Verdenserklæringen om menneskerettigheter (1948)

- Konvensjonen om sivile og politiske rettigheter (1966)
- Konvensjonen om økonomiske, sosiale og kulturelle rettigheter (1966)
- Konvensjonen mot rasediskriminering (1965)
- Kvinnekonvensjonen (1979)
- Barnekonvensjonen (1989)
- Konvensjonen om migrantarbeidere (1990)
- Konvensjonen om personer med nedsatt funksjonsevne (2006)

ILOs kjernekonvensjoner

- 190 konvensjoner, 6 protokoller og 206 anbefalinger
- Ti kjernekonvensjoner – **fem hovedkategorier**
  - Forbud mot tvangsarbeid (nr. 29 og 105)
  - Organisasjonsfrihet og rett til kollektive forhandlinger (nr. 87 og 98)
  - Likebehandling i arbeidslivet (nr. 100 og 111)
  - Forbud mot verste former for barnearbeid m.v. (nr. 138 og 182)
  - Helse og sikkerhet på arbeidsplassen (nr. 155 og 187)

Erklæringer og konvensjoner

Internasjonale retningslinjer for næringslivet

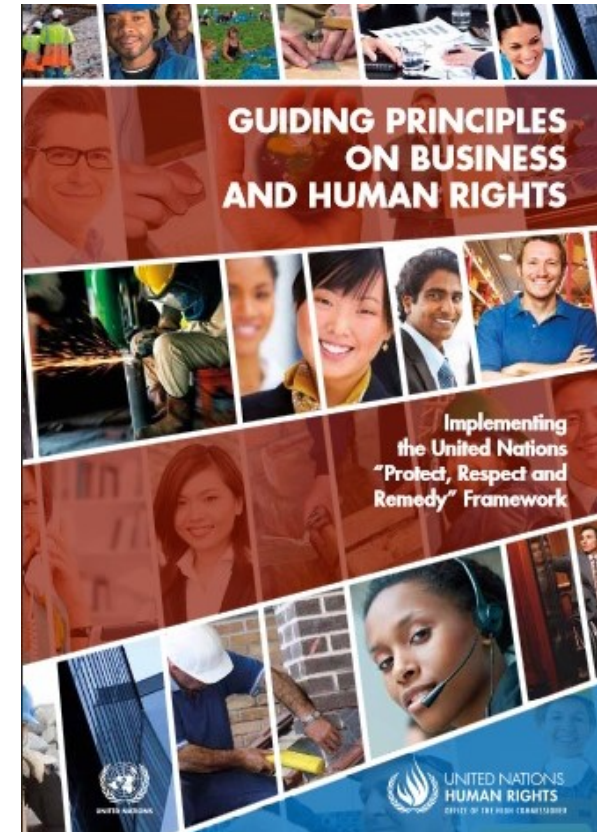

FNs veiledende prinsipper for næringsliv og menneskerettigheter (UNGPs)

“Protect, respect, remedy”

1. Statens ansvar for beskytte menneskerettighetene
2. Næringslivets ansvar for å respektere menneskerettighetene
3. Tilgang til effektive klageordninger (rettslige og ikke-rettslige)

Næringslivets ansvar for å respektere menneskerettighetene

- **Unngå å forårsake eller bidra** til negative konsekvenser for menneskerettighetene gjennom **sine aktiviteter**, og håndtere negative konsekvenser som inntreffer.
- Søke å **forebygge eller redusere** negative konsekvenser for menneskerettighetene som er direkte knyttet til deres virksomhet, produkter eller tjenester gjennom **forretningsforbindelser**.

Selskapene skal “vite og vise” at de respekterer menneskerettighetene

Hvilke menneskerettigheter skal selskapene respektere?

- UNGP Prinsipp 12 – som et minimum
- De internasjonalt anerkjente menneskerettighetene
  - FNs verdenserklæring om menneskerettigheter
  - FN-konvensjonen om sivile og politiske rettigheter
  - FN-konvensjonen om økonomiske, sosiale og kulturelle rettigheter
- ILOs kjernekonvensjoner
  - Forbud mot verste former for barnearbeid
  - Forbud mot tvangsarbeid
  - Ikke-diskriminering
  - Organisasjonsfrihet og kollektive forhandlinger
  - Helse og sikkerhet

Menneskerettighetene i UNGP Prinsipp 12

1. Retten til folks selvbestemmelse
2. Retten til liv
3. Forbud mot tortur
4. Forbud mot slaveri og tvangsarbeid
5. Retten til personlig frihet og sikkerhet
6. Rettigheter under lovlig frihetsberøvelse
7. Forbud mot gjeldsfengsel
8. Retten til bevegelsesfrihet
9. Utlendingers rett til tilgang til rettsvesenet
10. Retten til rettferdig rettergang
11. Forbud mot tilbakevirkende lover
12. Rettslig anerkjennelse som person
13. Rett til privatliv
14. Tros- og livssynsfrihet
15. Ytringsfrihet
16. Hatefulle ytringer
17. Forsamlingsfrihet
18. Organisasjonsfrihet/
19. Familie og retten til å gifte seg
20. Beskyttelse av barns rettigheter og forbud mot visse former for barnarbeid
21. Rett til deltakelse i offentlig liv
22. Rett til likhet for loven og beskyttelse mot diskriminering
23. Minoritetsrettigheter
24. Retten til arbeid
25. Rett til rimelige arbeidsforhold
26. Rett til å danne fagforeninger og til å streike, kollektive forhandlinger
27. Retten til sosial sikkerhet
28. Retten til et familieliv
29. Retten til en adekvat levestandard
30. Retten til helse
31. Rett til utdanning
32. Rett til kulturutøvelse (urfolk)

Kilde: Norges institusjon for menneskerettigheter (NIM) basert på UNGP Reporting Framework

Andre instrumenter – avhenger av kontekst

“Depending on circumstances, business enterprises **may need to consider additional standards**. For instance, enterprises should respect the human rights of individuals belonging to **specific groups or populations** that require particular attention, where they may have adverse human rights impacts on them (...). Moreover, in situations of armed conflict enterprises should respect the standards of **international humanitarian law**.”

UNGP Prinsipp 12 (Kommentarer)

Næringslivets ansvar etter UNGP – oppsummering

- Prinsipper for *hvordan* selskaper bør opptre
- Går ved enkelte tilfeller utover krav i nasjonal lovgivning
- Næringslivets ansvar er *uavhengig* av om og hvordan statene oppfyller sine forpliktelser
- Gjelder alle virksomheter
- Særlig viktig i stater med svakt menneskerettighetsvern

OECDs retningslinjer for flernasjonale selskaper

- Mest omfattende internasjonale standarden for ansvarlig næringsliv
  - anbefalinger fra myndigheter
  - Bidra til en bærekraftig utvikling
  - Ni tematiske områder
- Samstemt med UNGP og ILO-instrumenter
- Unik ordning med nasjonale kontaktpunkt

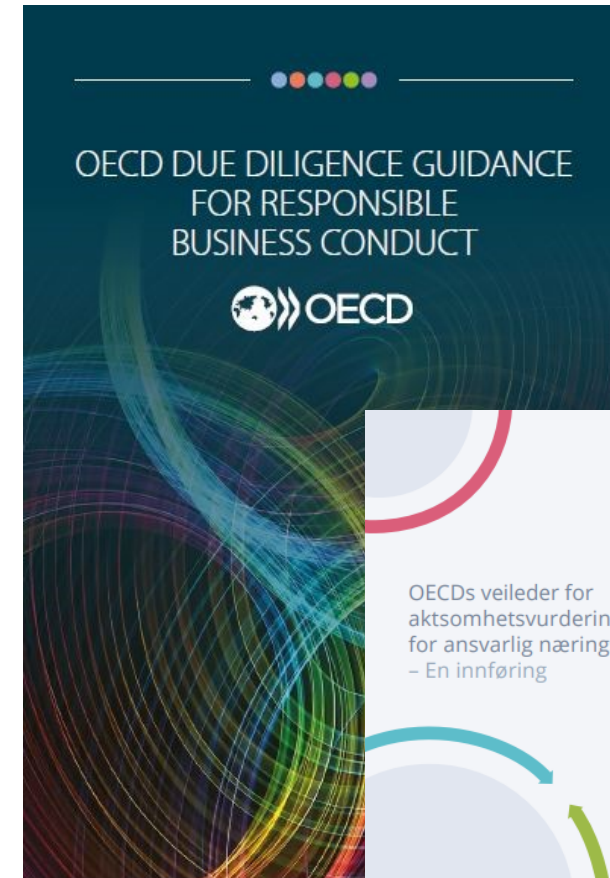
Åpenhet	Menneskerettigheter	Arbeidstakerrettigheter
Miljøvern	Forbrukerinteresser	Vitenskap og teknologi
Bekjempelse av korrupsjon og bestikkelser	Beskatning	Konkurranse

Aktsomhetsvurderinger

Sentralt i UNGP og OECDs retningslinjer

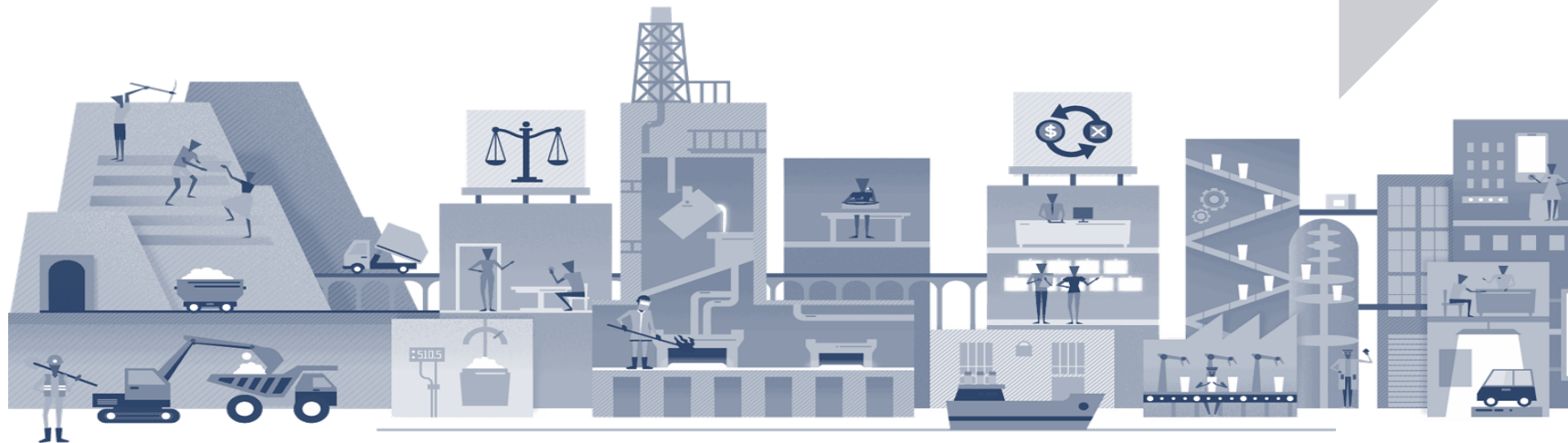
Aktsomhetsvurderinger for å **kartlegge, forhindre, begrense og gjøre rede** for hvordan selskapene håndterer faktiske og potensielle negative konsekvenser

Egen virksomhet og forretningsforbindelser!

Regelverk – åpenhetsloven m.v.

Åpenhetsloven

Bygger på UNGP og OECDs retningslinjer

§ 1. Lovens formål

Loven skal fremme **virksomheters respekt for grunnleggende menneskerettigheter og anstendige arbeidsforhold** i forbindelse med produksjon av varer og levering av tjenester, og sikre allmennheten **tilgang til informasjon** om hvordan virksomheter håndterer negative konsekvenser for grunnleggende menneskerettigheter og anstendige arbeidsforhold.

Prop. 150 L

(2020–2021)

Proposisjon til Stortinget (forslag til lovvedtak)

Lov om virksomheters åpenhet og arbeid med grunnleggende menneskerettigheter og anstendige arbeidsforhold (åpenhetsloven)

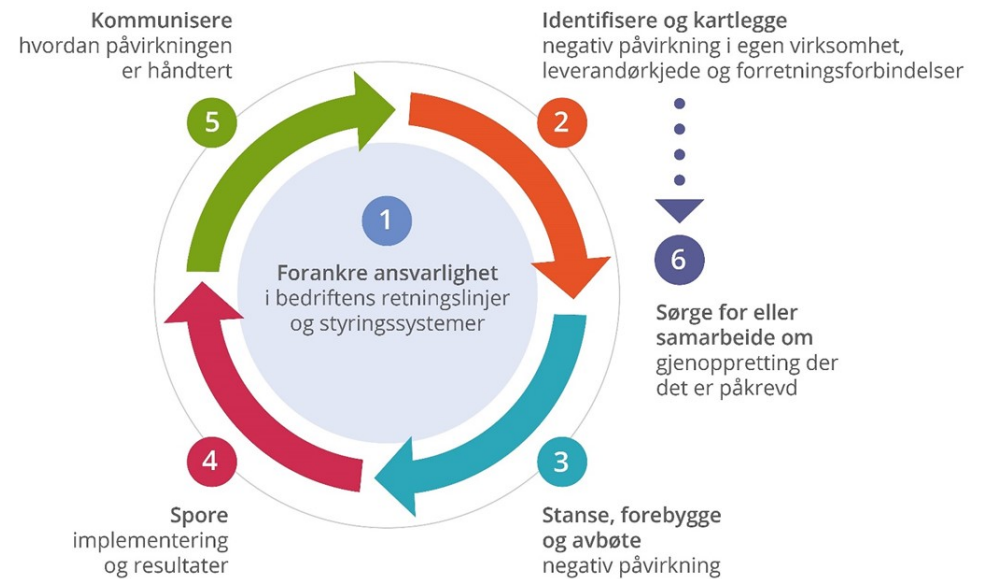
OECDs **RETNINGSLINJER**
FOR FLERNASJONALE SELSKAPER

NORGES KONTAKTPUNKT
FOR ANSVARLIG NÆRINGS LIV

Plikt til å utføre aktsomhetsvurderinger

«Virksomhetene skal utføre aktsomhetsvurderinger i tråd med OECDs retningslinjer for flernasjonale selskaper.»

Jf. åpenhetsloven § 4

Informasjonsplikter

- Redegjørelse om aktsomhetsvurderinger (§ 5)
  - Generell beskrivelse: organisering, driftsområde, retningslinjer, rutiner
  - Negative konsekvenser og vesentlig risiko for slike
  - Tiltak, resultater og forventede resultater av disse
  - Lett tilgjengelig på virksomhetens nettside
- Rett til informasjon (§ 6)
  - Hvordan virksomheten håndterer faktiske og potensielle negative konsekvenser

Menneskerettigheter og arbeidstakerrettigheter i EU-regelverket

- EU-direktiv om selskapsrapportering om bærekraft (CSRD)
- Taksonomiforordningen og offentliggjøringsforordningen (SFDR)
- Forslag til direktiv om aktsomhetsvurderinger mht. bærekraft (CSDDD)

Oppsummering

- Internasjonale prinsipper og retningslinjer for næringslivet
  - Viser til FNs og ILOs erklæringer og konvensjoner om menneskerettigheter og anstendig arbeid
- Nye regler i Norge, EU - aktsomhetsvurderinger for å unngå og håndtere negative konsekvenser på menneskerettigheter m.v.
  - Bygger på de internasjonale prinsippene og retningslinjene for næringslivet (FN, ILO, OECD)

Følg Kontaktpunktet i sosiale medier!

- Meld deg på vårt nyhetsbrev!

www.responsiblebusiness.no

- Følg oss!

- Takk for oppmerksomheten